

Izhaja trikrat na teden v šestih izdanjih, in sicer: vsak torek, četrtek in sobota, zjutranje izdanje popoldne, večerno izdanje pa ob 3. uri popoldne, in stane z uredniškimi izrednimi prilagami ter s „Kazipotom“ ob novem letu vred po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto 13 K 20 h, ali gld. 6-60
pol leta 6 . 60 . . . 3-30
četrto leta 3 . 40 . . . 1-70
Posamične številke stanejo 40 vin.

Naročnino sprejema upravnništvo v Gosposki ulici št. 11 v Gorici v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. zvečer; ob nedeljah pa od 9. do 12. ure. Na naročila brez doplačane naročnine se ne oziramo.

„PRIMOREC“ izhaja neodvisno od „Soče“ vsak petek in stane vsa leta 3 K 20 h ali gld. 1-60.

„Soča“ in „Primorec“ se prodajata v Gorici v tobakarni Schwarz v Solski ulici in Jellersitz v Nanski ulici; — v Trstu v tobakarni Lavrenčič na trgu della Caserma in Pipan v ulici Ponte della Fabbra.

SOČA

(Večerno izdanje.)

Uredništvo

se nahaja v Gosposki ulici št. 7 v Gorici v I. nadst. Z urednikom je mogoče govoriti vsaki dan od 8. do 12. popoldne ter od 2. do 5. popoldne; ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. dop. Upravnništvo se nahaja v Gosposki ulici št. 11.

Dopisi naj se pošiljajo le uredništvu. Naročnina, reklamacije in druge reči, katere ne spadajo v delokrog uredništva, naj se pošiljajo le upravnistvu.

Oglaš in poslanice

se računajo po petih vrstah, če tiskano 1-krat 8 kr., 2-krat 7 kr., 3-krat 6 kr. vsaka vrsta. Večkrat po pogodbi. — Večje čisto po prostoru.

Naročnino in oglaš je plačati loco Gorica.

„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček tiska in zalaga razen „Soče“ in „Primorca“ še „Slovaško knjižnico“, katere izhaja mesečno v snopiščih obsežnih 5 do 6 pol ter stane vsakega 1 gld. 80 kr. — Oglaš v „Slov. knjižnici“ se računajo po 20 kr. petih vrstah.

Odgovorni urednik in izdajatelj Ivan Kavčič v Gorici.

Bog in narod!

„Gor. Tiskarna“ A. Gabršček (odgov. Iv. Meljavec) tiska in zal.

Interpelacija

državnega poslanca g. Oskarja Gabrščka in tovaršev za pospešene gradnje ceste po levem bregu Soče, stavljena v seji dne 27. marca t. l.

Gradnja nameravane bolinjske železnice po predloženem železniškem načrtu visoke vlade kot druge zveze s Trstom ne zadeva ne Bolčanov ne Kobaridcev kakor tudi ne gorenjega dela tolminskega okraja.

Čeprav prinese tudi ta črta deželi mnogo prednosti, je vendar za povzdigo in razvitek trgovine in obrti neobhodno potrebno, skrbeti za dobro in zložne vozne ceste ne samo v okrajih, katerih se tiče železnica, marveč toliko bolj v onih, ki nimajo te prednosti.

To je potrebno v Primorju ne samo v narodnogospodarski smeri, temveč tudi v svrhu, da se podkrepi patrijotična samozavest.

Kajti, kdor vidi preskrbno postopanje v sosednjih italijanskih okrajih ob Nadiži, kjer so iste preurežili, ne gleda na to, da so zgradili iz Vidma lokalno železnico do Čedad, jako dobro s cestami, deloma iz državnih sredstev, deloma iz znatnega prispevka z istimi, ter primerja ono s pomankljivim razvitkom cestnega omrežja na levem bregu Soče v tolminskem okrajnem glavarstvu, ne more drugače, nego da vpraša: „Kdo skrbi več za povzdigo zadovoljstva prebivalstva v teh obmejnih krajevinah?“

Ne da bi hoteli, biti nevhvaležni za to, kar se je napravilo doslej v prilog tem krajem, moramo vendar naglašati, da je v glavnem pomankljaj dobrih voznih cest vzrok, da so ti kraji revni, ker ne morejo tekmovali z drugimi, posebno obmejnimi, kateri so glede prometa na boljem. Sicer je bilo sklenjeno leta 1892. v zasedanju goriskega deželnega zbora, da naj se povzdigne občinska cesta iz Kanala čez Avče do Sv. Lucije v okrajno cesto, in ta sklep je dobil Najvišje potrjenje ddo. 23. oktobra 1892.

Ta cestna črta, na dalje čez Sv. Lucijo, Tolmin s Kobaridom zvezana, bi jako mnogo koristila krajem in selom, ki se vrste čisto drug za drugim.

Ne gleda na to, da bi se stekali pri Sv. Luciji ali prav blizu v to cesto oni dve iz idrijske ter baške doline ter bi utegnili biti ta kraj s svojimi močno obiskanimi letnimi

sejmi prometno težišče med gorenjim krajevnim delom ter onim v dolinah, bi dosegel trg Tolmin, katerega se ne bi tikala nameravana bolinjska železniška črta, do svojega pravega pomena kot glavni kraj najrazvitejšega političnega okraja v kronovini goriški se le potem, ako se ga primerno zveže po gradnji ceste na levem bregu Soče z glavno železniško črto ter z občinami in frakcijami, ki spadajo v okraj.

Interesovani okraji in kraji ne morejo storiti tega s svojimi sredstvi, tim manj, ker morajo skrbeti tudi za take ceste, katere gradijo in vzdržujejo drugodi kot deželne.

Visoka vlada je pripoznala sama važnost gradnje ceste po levem bregu Soče.

Za gradnjo dela te cestne črte v kanalskem sodniškem okraju je tudi že dovoljen prispevek 50.000 gld., ter se ista tudi dela v tem okraju.

Za veliko večji del v tolminskem in kobariskem sodniškem okraju, kjer bi imeli kraji po večini koristi od tega, pa se je zgodilo le eno.

C. kr. okrajno glavarstvo v Tolminu je objavilo z dopisom od 27. sept. 1896. št. 11.585. nastopno:

„Z ozirom na cenjeni dopis od 13. maja 1896. št. 78. se daje na znanje slav. okrajnemu cestnemu odboru glede gradnje ceste po levem bregu Soče s sodno vrnitvijo v omenjenem dopisu priposlanih načrtov, da se ima razdeliti vsled odloka visokega ministerstva za notranje posle od 12. jul. 1896. št. 19.789. za gradnjo omenjene ceste med Kanalom in Sv. Lucijo zagotovljeni državni prispevek 50.000 gld. na dela Kanal-Vogršček in Vogršček-Sv. Lucija z 28.000, oziroma 22.000 gld.

K temu se dostavlja še, da preskusi po nalogu prej omenjenega c. kr. ministerstva načrt ceste Vogršček-Sv. Lucija, ki se ima izvesti v skupni cestni širini 6 m, na licu mesta državni tehnik, radi česar se ima obrniti sl. cestni odbor pravočasno, predno se loti dela, na c. kr. okr. glavarstvo, na kar bodo sledili po tukajšnjem poročilu daljši napotki v predmetu od strani vis. namestništva.“

Prebivalstvo krajev, ki so interesovani pri gradnji ceste ob levem bregu Soče, je videlo konečno zagotovljeno jedno svojih go-

rečih želja in zagotovljena dela, v svrhu pospeševanja gospodarskega napredka najbolj potrebna, ter da se vse to kmalu izvrši.

Toda kako bridko razočaranje je sledilo temu veselju, ko je bila preklicana po nekotikih mesecih razdelitev gori omenjenega državnega prispevka 50.000 gld., oziroma pridržana samo za gradnjo cestnega dela v kanalskem okraju.

S tem se je onemogočila gradnja cestnega dela v tolminskem okraju.

Ker pa je ostala potreba od visoke vlade nameravane najhitreje gradnje ceste po levem bregu Soče od Vogrščka čez Sv. Lucijo-Tolmin-Kobarid ter se ista še poveča, ker se verjetno v bližnji prihodnosti že lotijo graditi bolinjsko železniško črto, in sicer toliko glede na lažje premikanje materiala za časa gradnje, kakor tudi da se odpro prometu kraji, katerih se ta železnica ne bo dotikala, — ter upoštevaje gori navedene določbe, stavijo podpisani na Njegovo Ekscelenco gospoda ministra za notranje posle vprašanje:

„Ali je Njegova Ekscelencu pripravljena, skrbeti za to, da se poskrbi že letos kakor tudi v državnih proračunih nastopnih let za primerne prispevke, katerim bo namen, pospešiti gradnjo cestnega dela Vogršček-Sv. Lucija-Tolmin-Kobarid na levem bregu Soče?“

Dunaj, dne 25. marca 1901.

Podpisalo je interpelacijo poleg Oskarja Gabrščka še 14 poslancev.

Zakaj to nasprotje?

(Članek izven uredništva.)

Slovenci imamo do 17. stoletja precej zanimivo zgodovino. Bili smo dolge čile narod. Kmalu pri vstopu na zgodovinska tla (6. stoletje) se kažejo krepki nastopi v prilog stvaritve slovenske države. To stvaritev prekine tlakarsko gospodarstvo katoliške cerkve in nemških kraljev. Karlu Vel. (8. stoletje), največjemu ureditelju tlakarskega gospodarstva, delajo Slovenci dosti nevšečnosti. S pomočjo nemških škofov in valpetov-grofov se dožene fevdalno gospodarstvo pri nas, dobljenje naše zemlje in našega ljudstva v last cerkvene in grajske aristokracije. Ti ljudje razvijejo precejšnje gospodarstvo z našim ljudstvom. Pozneje imamo v Ogleju

sedež drugega papeža, patriarha, sedež velike gospodarske in politične moči in v Cistercijskih, Kartajskih, nemškem vitežkem redu imamo zapravlivo gospodo, s katero se družijo naši plemenitniki. A ti slednji se preveč ne prejejo, pozneje postavijo orjake na bojnem polju in duševne borilce prve vrste, ko se naše imenovano mninstvo s škofi vred v sladkostih življenja utaplja. Veliko snedcev smo preživljali Slovenci v dolgih stoletjih do 16. stoletja; naši očaki so morali biti trdni ljudje. Trpeli so dosti, pa menda tudi, kar se je dalo, tem snedcem se upirali. Zato vidimo pri nas v 13. - 14. stoletju vse gospodarske in verske sekte, ki se v Nemčiji, v Italiji prikazujejo, da vabijo na odpor proti fevdalni gospodi. Imamo lepo razvita mesta. Ljubljanskim trgovcem so bili avst. deželni knezi dostikrat dolžni precejšnje svote. Patriarhi v Ogleju na obali trgovskega morja ne morejo nič produktivnosti razviti in Slovenci in Lahi etabliirajo v Benetkah veliko trgovino. (Za časa Rimljanov je brojil Oglej 80 tisoč duš, pod patriarhi je zapal v manjšo vas!)

V 16. stoletju odmeva luteranska prekucija glasno v slovenskih krajih. Primož Trubar in naši grajski, meščani in kmeli (na Kranjskem so bili le trije grajski kataliki, na Štajerskem pet, na Koroškem štiri, na Goriškem tudi malo) so izzivljali v tem času vse velikanske sile tedanjega papežstva ter manjše deželnih knezov. Papežstvo je Nemčijo in Francosko smatralo že za zgubljeno, tukaj na naših tleh pa je moralo zapreti vrata proti luterizmu v Italijo. Bavarski knezi, nemški cesarji, so se nujno bavili z nami. Naše dežele se pogostoma imenujejo v zasebnih in javnih listinah teh mogotcev. Papež hoče pri nas najhujše orožje, inkvizicijo, rabiti, ali tako močni so naši luterani, da kranjski deželni knez miho prosi, da se to ne stori, ker drugače je tudi njegov prestol v nevarnosti.

In vmes boji s Turki. Kateri narod more take orjake v vojskovodjih in kmetskih, meščanskih brambovih pokazati, kakor naši tedajnji ljudje!

Potem v 17. stoletju postane vse tiho; gospodar vsega je kat. duhovnik. Vzela nam je kat. protireformacija najboljše kri; popolnoma obnemoremo; potujčenje, siročina v gospodarstvu v naših krajih piruje. Puščalo

Quo vadis?

Roman.

Poljski spisal Henrik Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Dalje.)

Na to se obrne k Viniciju ter reče:

„Pojdi z nama na Ciper. Pred vsem drugim pa ne pozabi, da moraš videti cesarja. Napaka je, da doslej nisi bil pri njem. Tigelin je pripravljen, okoristiti se s tem slučajem v tvojo škodo. On sicer ne goji do tebe osebnega sovraštva, toda rad te pa tudi nima, že radi tega ne, ker si sin moje sestre... Porečemo mu, da si bil bolan. Moramo si tudi izmisliti, kaj mu odgovorimo, ako bi slučajno vprašal po Ligiji.“

Najbolje uiniš, ako mahneš z roko ter mu rečeš, da si jo imel, dokler ti ni jela presedati. On to dobro razume. Reci mu tudi, da te je bolezen zadrževala doma, da je tvojo vročnico še povečala žalost, da nisi mogel priti v Neapolj ter tam poslušati njegovo petje in da ti je k zdravju pomagala samo nada, da ga vendar še kje slišiš. Ne boj se pretiranja. Tigelin obeta, da izmisli za cesarja nekaj velikega in izrednega. Bojim se, da me ne bi spodbopal. Bojim se tudi tvojega ravnanja...“

„Ali pa veš,“ spregovoril Vinicij, „da se nahajajo ljudje, ki se cesarja ne bojé ter živé tako mirno, kakor bi ga niti ne bilo.“

„Vem, koga imaš v mislih — kristijane.“

„Dà, oni jedini... A kaj je naše življenje drugega, nego neprestani strah?“

„Daj mi mir s svojimi kristijani. Ne bojé se cesarja, ker on nemara še o njih ni slišal ter gotovo o njih ničesar ne vé in mu je za nje toliko mar kakor za uvenelo listje. Toda jaz ti pravim, da so bedaki, in to čutiš sam, ko praviš, da tvoja narava nasprotuje njihovu nauku, a to radi tega, ker spoznaváš njihovo budalost. Ti si človek iz druge gline in radi tega daj sebi in meni ž njimi mir. Nam je znano, kako naj živimo in umremo, kaj pa premorejo oni, to se še ne vé.“

Vinicija so osupnile te besede. Vrnivši se domu, je jel premišljevat o tem, češ, da je nemara zares dobrote in milosrčnost kristijanov le dokaz slabosti njihovih duš. Zdela se mu je, da krepki in značajni ljudje ne bi mogli tako odpustiti. In domislil si je, da uprav to bi vtegnilo biti vzrok, da se njegova rimska duša toliko upira temu nauku. „Nam je znano, kako naj živimo in umremo,“ je rekel Petronij. Toda oni? Oni znajo samo odpustiti ter ne poznajo ni prave ljubezni, niti prave mrznje.

VIII.

Ko se je cesar vrnil v Rim, je bil srdit radi tega, da se je vrnil, in že čez nekoliko dni se je v njem znova vzbudila želja: odriniti v Ahajo. Izdal je seveda edikt, v katerem je najavil, da ne izostane dolgo in da javni državni posli ne bodo izpostavljeni v nevarnost. V družbi Augustijanec, med katerimi je bil tudi Vinicij, je šel na Kapitol, da daruje bogovom žrtev za srečno potovanje. Toda drugega dne, ko je posetil Vestin tempelj, se je pripetilo nekaj, kar je spremenilo vse njegove nakane. Nero ni veroval v bogove, vsekako pa se jih je bal; zlasti ga je tajnostna Vesta napolnovala z bojaznijo. Pri pogledu na

njen kip in na sveti ogenj so se mu od groze ježili lasje na glavi, klepetal je z zobmi, tresel se na vsem životu ter prijel Vinicija za roko, ki je slučajno stal pri njem. Takoj ga odnesejo iz templja ter ga pospremito v njegovo palačo, kjer se je sicer kmalu zavedel, vendar pa je ostal ves dan v postelji. Na to je izjavil v veliko začudenje navzočih, da odloži svoje potovanje na poznejši čas, ker ga je boginja tajno svarila pred naglico. Uro pozneje so že oglašali glasniki javno po vsem Rimu, da cesar, videč otožne obraze prebivalcev, katere ljubi, kakor oče ljubi svoje otroke, hoče ostati med njimi ter ž njimi deliti veselje in žalost. Narod, razveseljen, da še ne bo konec iger in delitve žita, je tolpoma privrel pred vrata cesarjeve palače ter glasno proslavljali božanstvenega cesarja. Cesar je vstal od igre s kockami, s katero se je zabaval z Augustijanci, ter rekel:

„Dà, moral sem odložiti potovanje. Egipet in oblast nad vshodom mi ne utečeta, ker mi je to že napovedano, torej mi ne uide tudi Ahaja. Naročim prekopati korintski zaliv in v Egiptu postavimo take spomenike, proti katerim so piramide zgolj otročje igrace. Dalje zapovem postaviti sfiaga, sedemkrat večjega, nego je oni, ki poleg Memfide zre v puščavo, ob enem pa tudi naročim, naj mu izklešejo moje lice. Prihodnja stoletja bodo govorila samo o tem spomeniku in o meni.“

„Ti si si že zgradil spomenik s svojimi verzi, ki so ne samo sedemkrat, marveč trikrat po sedemkrat večji nego je Keopsova piramida,“ reče Petronij.

„A s petjem?“ vpraša Nero.

(Dalje pride.)

se nam je, če se je kaj krvi nabralo, po tujih plemenitnikih v gradovih in samostanih.

V minoletem stoletju se zopet zdravimo. Sredi istega se uvrstimo v boje, kakor jih čas spravlja na dan. Še je nekaj krvi očakov iz 16. stoletja v nas. Pozneje postanemo nezadovoljni s svojim duhovenstvom. Druga fevdalstva pri nas ni. Par Windischgrätzov-Auerspergov ni preceniti. Pač pa drugo pogoje fevdalstva, kat. duhovenstvo. S tem imamo boje, ne verske, pač pa gospodarske, duševne, politične.

Pa zdržema ne. Hkratu se zaženemo proti tej oviri našega razvoja in potem zopet nehajmo, vprašaje se, ali je to prav, ali ne? Prihajajo možje, ki so postali stari, in ti nam pravijo, da nam le sloga z duhovstvom zamore pomagati do zemeljskih nebes. „Zakaj bi tako ne govorili, ko vendar po večjem starčki skušajo svoje račune z najvišjimi močmi uravnati? In on, ki je govoril prej mogočno z Bogom ter usodo, prikimuje zdaj obema v lepem jedinstvu. On bo odgovarjal, da so ga izkušnje življenja učile tega. Ali da, g. profesor ima prav. On ni kriv, da z višjimi leti prihaja tudi obnemoglost. Nekoč je hodil s čudno močjo v svoji duši okolo. Ta je bila dar, ki ga je dobil od Boga. Zdaj je ta moč obnemogla, obrščena po nečem, kar zove svoja izkušnja.

Da stvarjajoči duh vled starosti oslabi, torej se to res njemu ne more šteti v zlo; to je tako red v svetu. Ali da se s tem zadovolji, da celo zahteva, da njegova čast in ugled imajo se povrh proporcionalno s starostjo rasti, to ni naravno, to je človeški red, ki skriva v sebi poleg komike neko mero zla.“

Če postajamo mehki, pozabimo vse surovosti, ki smo jih doživeli prej od strani našega imenovanega nasprotstva, potem razpravljamo, ako smo proti veri, ali le proti duhovniškemu gospodstvu, ali le proti izrodu tega stanu. Globoko tudi razmišljujemo vprašanje, ali tvori le vera pojem narodnosti, ali narodov jezik, ali oboje to in — le to!

To dela neko žalostno perspektivo. Sisifovo delo se kaže. Razumljivo pa je. Slovenci smo še daleč od postaje, na kateri stoji gospodarski vlak Angležev, Americanov, Nemcev. Pa ker bivamo ob važnem morju in v bližini Nemcev in Lahov, ker se vozi dosti modernega gospodarstva, iz njih prislega duševnega življenja, čez našo zemljo proti morju, jugu, se nas prime nekaj tistega vsaj v želji po njem. In ta naš čas kaže drugod veliko gospodarstvo stroja, ki fevdalno iz zadnjega kota preganja. „Čutimo, da se čas srednjega veka še le zdaj pomika k zatonu in da sta reformacija in celo velika francoska prekucija le mračni znamenji celo nove svetlobe.“ Že se kažejo oblike gospodarenja, ki iz zdajšnjega proste lastnine, zasebne lastnine zemljišč in drugega vodijo v sklopljenje človeških moči po združnem gospodarenju. „Vsaka kulturna stopnja natisne pečat čednosti istim lastnostim, katerih ravno potrebuje. Napredek v višjo kulturo je odvisen od gospodarskih činiteljev, dejstev. Vsak moralni zakon je pojav določenega gospodarskega razvoja. Ako se gospodarstvo spreminja, se tudi moralni zakon. Pa to ne naenkrat. Nekaj časa še ostaja stara morala v veljavi. A nove razmere pritiskajo na staro obliko. V tem boju nastanejo konflikti mej razvijajočim se novim pravom in umirajočim.“ (Konec pride.)

DOPISI.

Iz tolminskih hribov. (Nekoliko dodatka k oceni „romana“ gospe Lacroma v „Soči“.) — Dovolite, da se dotaknem tudi jaz romana preblagorodne gospe Lacroma. Dotika se med drugim tudi naše čenje. Osmešiti nas je hotela s tem, da je prinesla kmetica mleko v umivalniku, — po njenem bi se glasilo to „Waschbecken“, „Lavoir“. To mora vedeti, da se hrani mleko v umivalniku podobnih posodah, té so mlečnice, mlečne skledje. Ako bi se bila gospa pisateljica v mlekaricah ali v zasebnih hišah prepričala, videla bi, da se mleko hrani povsod v plitvih — umivalniku podobnih in ne v visokih loncih podobnih posodah. Da se v takih posodah hrani mleko, kaže pač napredek, ker Kiklop ni hranil svojega mleka v umivalniku podobnih posodah, katerih tudi prvi živinorejci niso imeli. Lahko bi se bila gospa Lacroma prepričala, kakšno obliko mora imeti posoda za mleko ali „Milchschüssel“, ako je bila pogledala v kak cenilnik, kjer je naslikana posoda za „Milchschüssel“ ravno tako kakor za „Waschbecken“, „Lavoir“. —

Mleko mora biti v plitvih posodah, v nekakih umivalnikih, da „vrže“ prej in vso smetano, kar je je v mleku, kar bi se v loncu to ne zgodilo, in ako bi bila blagorodna gospa zraven pisateljice tudi gospodinja, bi to vedela. — To kaže, da gospa pisateljica ne pozna ni našega ljudstva ne ekonomije, ne pozna mlekarstva in ne gospodinjstva, ker ako bi bila vse to videla in vedela, ne bi pisala: umivalnik ali „Waschbecken“, ampak pisala bi „Milchschüssel“. S tem je hotela svetu pokazati, kako smo gorjani umazani in hranimo mleko v „umivalniku“ — katere posode se pa nikdar ne rabijo za umivalnik. Ako bi poznala naše življenje na kmetih — kar bi ji bilo neobhodno potrebno kot pisateljici, bi videla, da je umivalnik v vsaki kmečki hiši na določenem mestu, t. j. na polici pod vodnim skafom in rabi se izključno le za umivanje, in da so njeni umivalniki „Milchschüsseln“ v sobici za hranjenje mleka, kateri se rabijo izključno le za mleko. — S tem je pokazala gospa Lacroma, da nima sposobnosti za gospodinjstvo, še manj pa za pisateljico.

Da je mlada dama zakričala, da je v mleku polno muh, to je sicer mogoče, ker v poletnem času je to v slučajih nekaj neizogibnega. — Peljal pa bi blagorodno gospo L. poleti v kuhinjo „Hotel Imperial“ na Dunaji in v vsako dunajsko kuhinjo, kjer vidi vse polno muh; tudi tam padajo muhe v juho ali grede iz kuhinje v salon muhe natakati kar s prsti zgrabi, morebiti tudi če ni potrebno, stisne še v juhi in vrže na tla. — Tako je muha nekaj neizogibnega na mleku, kakor v prvem hotelu na Dunaju v juhi. — Da je prinesla kmetica mleko v mlečnici, to je kaj lahko umljivo, ker je mislila pri tem, da gospoda iz mesta želi za salo jesti mleko iz originalne posode. Ako bi ga preliha v drugo posodo, bi se mleko s smetano pomešalo in ne videlo bi se v novi posodi tako, kakor nedotaknjeno, in ako jemo kisl mleko, mora ostati v prvi posodi, ker s prelivanjem zgubi ono okusno obliko, katero ima v prvi in originalni posodi. —

Pri nas imajo kmetje za poleti na prostem napravljeno malo utico, podobno golobnjaku, vzviseno na starih po dva metra visokih lesenih nogah in obdano z mrežo iz tenke žice ali navadnega belega tula. — Tam je mleko na hladnem, zračnem in svežem zraku, „vrže“ prej smetano in pristop muhi je povsem zabranjen, tako da je prej mogoče vdobiti muho v juhi prvega dunajskega hotela nego v našem mleku. Kjer je ta shramba za mleko in se muham vstop do mleka ne more zabraniti, ker se skledje, v katerih je mleko, ne smejo pokriti, ker mleko hlapi, in ako bi ta rosa, katero izhlapi mleko, padala nazaj na mleko, bi povzročila grenko smetano. — Tako svetujem blagorodni gospej, naj le hodi pridno na kmete in se uči tam gospodinjstva, kjer iztakne marsikaj, kar je v mestnih hotelskih kuhinjah prikrito, in potem naj primerja četo v priprosti kmečki hiši s snažnostjo hotelskih kuhinj, in videla bo, da smo v tem obziru mnogo na boljem. —

Kar tiče naših srčnih občutkov, povzabim gospo Lacroma, da pride po leti v naše gore, da se prepriča o resnični goreči ljubezni; da se prepriča o elegičnih občutkih, naj se skrije na zvečer za hrško, katera raste pri hiši zraven okna, in naj čaka, da pride ljubi, da vrže nekaj peska na oknice čumnate, spalnice ljubice, — naj poslušajune pogovore, polne vroče ljubezni, da vidi, koliko truda ga stane en sam poljub, ko more plezati po zidu do z železnimi palicami premreženega okna, da pride do ljubice; po uro visi tako na zidu, ona pa mu pomoli skoz mrežo svoji zareči ustnici v poljub. Videla bo na stotine slučajev! —

Predstavim ji našega vrlega Franca, kateri je hodil večkrat na teden iz kaninske kočje zvečer k svoji ljubici pod oknice v vas, in poljub pri odhodu ga je odškodoval za ves trud, in v srečo poln ljubezni se je vrnil še v isti noči v kaninsko kočjo po strmih skalovjih, da je bil drugi dan zgodaj pri delu in oče njegove odsotnosti ni opazil. Da ne poreče gospa L., da je osamljen slučaj, navedem jej tisoč podobnih, ko gre mladenič iz enega hriba v drugi k svoji izvoljenki pod okno v vas — potem bo drugače s sla „über den unbekannten Standpunkt“. —

S Srpenice. — Ustanovila se je na Srpenici prostovoljna požarna straža. C. kr. okrajno glavarstvo v Tolminu, spoznavši tukajšnje razmere, je prošnjo za potrjenje pravil blagohotno podpiralo in namestništvo v

Trstu je pravila po dolgem času vendarle potrdilo.

Kako eminentnega pomena so za naše kraje požarne straže, uvidi vsakdo, kateri pozna naše vasiče in trge. — Hiše so tesno druga pri drugi in navadno le iz zelo gorljivih snovij zidane.

V slučaju požara so seveda vsi domačini pripravljeni v pomoč; ali — ako ni pravega pomena rednega poveljstva in prave discipline, se navadno več škoduje nego hasni.

Toplo se priporoča, da se po vsej naši deželi snujejo prostovoljne požarne straže, kajti v združenju je moč in z združenimi močmi ter z energičnim postopanjem se moremo braniti vsekakoršnih nazgod.

Opomba uredništva. Pozdravljamo z veseljem ustanovitev gasilnega društva, katero je za Srpenico in slične kraje neobhodno potrebno. Naj služi v posnemo drugim prizadetim krajem. Želimo mnogo uspeha.

Zomen, 24. marca 1901. — Similia similibus. „Gorica“, črni, umazani in smrdeči „Kornu“, prinaša nepretrgano dopise iz Komna in omejenih vasij, v katerih se pere znani „klampin“. Da pa prihaja iz smrdeče kloake vedno bolj umazan in kompromitovan, je naravno. Kdor išče, najde. V sled konstantnega molčanja na dopise, katere pošilja „Kornu“ iz Jablanca pregnani bik, postaja ta predrzen multiplikator in v svoji paša-domisljivosti čisto neznosen. Da se tega bika vkroti, treba mu veriga. V 23. številki „Gorica“ je dopis iz Malegadola, v katerem se napada po čisto bikovskem žanru starasinstvo in moža, ki je „klampinu“ — trn v peti. „Klampin“ pa sam sebe povikuje v deveto nebo in se tudi nekako žerira spasilcem naše občine. Ni dopisa, da bi ne cikal svoj smrdeči puh na starasinstvo — županstvo in da bi ne grajal njegovega delovanja. Seveda vedno s puhlimi besedami, nikar pa ni še navel kekega fakta. Molčali smo na napade, misle, da je ignorancija najboljšo sredstvo. In molčali bi tudi danes, da niso občinske koristi — vsled vednega pikanja — v nevarnosti. Kajti večini občanov je občinska administracija španska vas, in znano je tudi, da preradi užijejo vse, kar je proti tej ali oni oblasti. Če se pa enkrat vcepi „punt“ in „razon“, potem ni več prepričanja in prave razsodbe. Propasti mora tudi najkoristnejša v občinski blagor namenjena stvar.

Da je dopisun „zbežijal“ v Mali Dol, je karakteristično. Karakteristično radi tega, ker zgubljava v tej vasi videzno teren in upa, da si spet prikupi s tem laskavim dopisom Malodolčane. Mislim pa, da bo ta limanica zaman.

Iz čisto zanesljivega „ira“ vem, da je po končanih volitvah volilnih mož za državni zbor nekako zahvaljevalje se Maledolcem za res neomahljivo pomoč, ki so jo izkazali njega stranki, izgovoril proti nekemu starasini te-le, za klerikalno stranko, katere „enchef“ je on bil — pomembne besede: „Maledolci so pač se „celih“ 100 let nazaj.“ No, ta izrek te fine butice je seveda prišel tudi do ušes dobrih Maledolcev, katerim je taka zahvala in izkazano spoštovanje vendarle malce prekrčičete. In če se ne varam, odklenal je za vedno prestiz „Toneta“ v Maledolu. — Če pa ni — no potem so Maledolci res „še celih 100 let nazaj“, ker če napnó le malce možgane, morajo sprevideti, da jim pride pomoč iz Komna ne od Jaščevih, in da je sploh edini le Komen, kateri jih more podpreti v tem in onem. Sedaj po k dopisu.

Kronce so pri volilni agitaciji sredstvo prepričanja, sploh pa tam, kjer gre za slabo stvar. Da je „Tone“ moral segniti tu pa tam v žep, je čisto umevno. Da ni segnil pre-globoko, sem prepričan, ker mora tudi za — druge se ostati. In čim več, tim boljše.

Kaj je klobasaril o dr. Tumi, nar. napr. stranki in o naprednem starasinstvu in kako je zagovarjal umirajočo „Slogo“, tega ne vem. Da ni moglo biti nič pametnega, to mora pripoznati vsakdo, ki pozna toričelično praznoto bikove glave. Da so bili Maledolci z njegovim govorom jako zadovoljni, smo tudi mi zapazili in prav eklatantno tedaj, ko jih je uvrstil med one, ki so še 100 let nazaj. Spoznal je namreč tudi Tone, da njegova neumnost se da pokoriti le od onih, ki so „še 100 let nazaj“. „Bik“ v svoji paša-domisljivosti in brezmejni neumnosti trobi Maledolcem, da se je vsled njegovega prizadevanja znižala občinska doklada za celih 135 K. Bodi tu njemu povedano enkrat za vselej, da je njegov glas v starasinstvu glas upi-jočega v puščavi, in da je glavni cilj in edina

težnja današnjega županstva ta, da dela v blagor in korist občine in da reši občana od krutege pritiska doklad. In zvesto temu cilju bode delalo tudi v naprej starasinstvo ne glede na surove in umazane napade nekakega ničla.

Ta „pravi krščanski mož“ je prototip hinavstva — da, posobljeno hinavstvo. „Gorici“ čestitamo v novič na tej pridobitvi, želimo pa, da bi v ohranitev ljubega miru in složnega delovanja v bodoče prezirali dopise, ki so čisto le pisani v namen, delati neslogo tam, kjer „še sioja glavni pogoj vspešnega delovanja v korist in blagor ljudstva.“

G. S. K.

Iz Št. Andreža. — Pred letom je prosilo tukajšnje županstvo poštno vodstvo, da bi isto dovolilo poštno nabiralnico.

Postni urad v Št. Andrežu ni neobhodno potreben, ker imamo že par let na kolodvoru pošto, kamor ni tudi za Št. Andrež predalet, k večemu 10—15 minut, in si lahko človek posluži ob vsaki uri.

Tudi poštna nabiralnica nam nič ne koristi sedaj, in sicer zato ne, ker v Št. Andrežu nihče ne prodaja poštne znamk in drugih takih predmetov. Pisma brez znamk pa se ne more pošiljati. Zato tudi vsakdo nosi pisma v mesto, kjer si ob enem vkupi znamko, in je tudi tam uroči.

Prosimo pa slavno županstvo, da bi ono se pobrigalo nekoliko na to stran, da bi se udobilo takega človeka v bližini postne nabiralnice, da bi se pečal s prodajo poštne znamk in drugih takih tiskovin.

Domače in razne novice.

Imenovanja. — Njeg. Velikanstvo je podelilo gospodu dvornemu svetniku Alojziju vitezu Bosiziu v Gorici o priliki dovoljenega stalnega upokojenja naslov in čin namestniškega podpredsednika. — S tem se loči iz glavarstvene palače mož, ki si je pridobil kot glavar v Sežani, potem v Kopru in končno v Gorici precej simpatij med Slovenci, dasi je bil veliko predober in prepopusten nasproti raznim vplivom, ko so ga skušali zlorabiti. Mi dobro umejemo politični položaj, zato tudi prav precej težko stališče gospoda viteza Bosizia v Gorici. Ohranimo mu prijazen spomin.

Njeg. Velič. je imenovalo okrajnega glavarja v Sežani g. dr. Petra Laharnarja delzelnovladnim svetnikom v Črnovcih. — Kakor tudi se veselimo povišanja svojega rojaka, ki si je pridobil za Kras velikih zaslug in srca vseh Kraševcev, vendar se nam čudno zdi, da pošiljajo jedinega Slovenca v tujino, ko tu tako silno pomanjkuje sposobnih uradnikov.

Baron dr. Sigmund Conrad v Trstu je imenovan dvornim svetnikom, okrajni glavar v Gradišču g. Josip Fabris pa namestniškim svetnikom. — Voditelj okraj. glavarstva v Tolminu g. Bogoljub Prinzig je postal okrajni glavar; enako g. dr. Alfred Manussi v Losinju.

Na mesto g. Bosizia v Gorici je določen grof Attems, okrajni glavar v Celju. — Lepa hvala za ta velikonočni dar! Ako se to tudi zgodi, svetujemo g. grofu, da si vtisne v spomin že naprej, da — Gorica ni Celje. To pričakujemo. Zato ga bomo sodili po — delih.

Steklinovičev „popravek“. — Gaspar Likar pl. Steklinovič v Semenški ulici nam je poslal tak-le popravek:

Cenjeno uredništvo Soče

v Gorici.

Med raznimi vestmi zadnje Soče zahaja se pod napisom: „Učitelja je udaril“, med drugim tudi to-le: „Tistega Likarja je bil oklofutal Gabršček lani za časa volitev „pri belem zajcu, ko se je umešaval v Gabrščekov pogovor z drugimi ljudmi ter ga žalil.“

Ozirom točke 19 tiskovnega zakona zahtevam ta-le popravek:

Ni res, da sem se jaz umešaval v Gabrščekov pogovor z drugimi ljudmi in tudi ni res, da sem njega žalil in da je on mene oklofutal; marveč res je to, da ko sem v natlačen sobi pri neki mizi govoril z volilci, prišel mi je Gabršček za hrbet in me udaril na lice.

V Gorici, 1. dne aprila 1901.

G. Likar.

Dostavek. — Ta „popravek“, ki je datovan z dnem 1. aprila, kateri je za Gasparja najbrže pomemben, radi pričujemo, sicer bi ga vrgli v koš, kamor najbolje spada. — Ker Gaspar Likar ni še zadovoljen z zadnjo notico v „Soči“, mu dodajamo danes to, da — Gaspar s tem popravkom ne sramno laže. Ako hoče, mu mi imenujemo nekatere priče, ker sam nobene ne pozna, ki povedo, da Gaspar ni prišel do nobene mize, marveč se je začel takoj pri vratih kregati z nekaterimi možmi, katerih nikdo ni bil volilec; tam je imenoval Gabrščeka falota, kakor je njegova navada (za kar ga pa Gab. ni nikdar šel tožiti, ker le pomiluje njegovo zlobu), na kar je Gabršček stopil pred njega, kakor je bilo že večkrat povedano. Ker je Likar Gabrščeka zopet žalil

in ga surovo tikal kakor kak neotesanec in surovez, mu je Gabr. priložil krepko zausnico, da je zadonela po celi dvorani. Na to so ga še drugi obunkali in osuvali ter gnali skozi dvorišna vrata na prosto. — Ako torej Gaspar trdi, da mu je prišel Gab. z hrbet in ga udaril, je izrekel nesramno laž, in sicer vedoma in hoté, da bi iz tega zopet koval kak nov atentat, kakoršnih je nasnoval že veliko. — Mi smo Gasparja razžalili na časti. Prosimo, da gre tožit. Izvé vsaj imena nekaterih prič, ki pa bodo — govorile resnico, katera mu ne bo ljuba. Tudi mu povemo, da vse njegove anonimne dopisnice, pisma, žaljive slikane karte itd., katere od časa do časa pošilja na razne osebe, so vse v gotovem varstvu in bodo o svojem času glasne priče o Gasparjevem značaju in njega moralni vrednosti.

Vprašanje finančnemu ravnateljstvu. — Goriski kontrolor Eugenio Bigatto je že davno imenovan davkarjem v Loshuju, pa se še vedno košati v naši davkarji v Gorici. Nasi ljudje imajo že davno poln želodec njegove osebnosti, zato z nejevoljo gledajo, kako oblastno gospodari v tem uradu; pravijo, da nikdar ne vidijo, da bi kaj delal, marveč vedno je na nogah, kadi spoticice kakor Turk, kriči kakor kak Kalabrez in se obnaša jako razžaljivo do naših ljudi. — Ako ne gre kmalu iz Gorice, začnemo priobčevati vse vesti, ki so nam došle o tem gospodu.

Ljubljanskemu „Slovenu“. — Klerikalni general v Ljubljani se je obregnil na impertinenten način, kakor zna le črna zloba, ob „Sočo“, Gabrščka in „Trgovsko-obrtno društvo“, ker je stalo nekje v našem listu, da izročimo imenovanemu društvu vse take dolžnike, ki lista več ne prejemajo, da izterja če bo treba tudi sodnim putem.

Za danes odgovarjamo le to-le: „Trg.-obrtno društvo“ je iskalo dolgo časa moža, ki bi bil kot uradnik na svojem mestu ter vodil društveno pisarno. Kaže se, da se je našel tak mož. Dva važna namena pisarne pa sta: informacijski in izterjevalni oddelki. Trgovci in obrtniki vseh naprednih krajev že imajo take lepe naprave. Na Dunaju naravnost imenitno delujejo izterjevalna društva („Incasso-Verein“). Ako bomo imeli mi goriski trgovci in obrtniki nekaj takega, bomo pač vsem ostalim na jugu le v lep vzgled ter živ dokaz o klerikalni ignoranci in brezbriznosti za življenske pogoje trgovskega in obrtnega stanu. — Ne le Gabršček, vsi udje „Trg.-obrtn. društva“ se bodo posluževali te naprave! In mi lahko šepnemo na uko klerikalnim združbarjem, da premnogi že komaj čakajo tega slovenskega „incasso-društva“. — Veliki pomen te naprave razložimo ob pričetku delovanja v posebnem članku, da bodo i klerikalci umeli svojo sedanjo omejenost.

Mestne očete v Gorici in župana je obdelal „Il Friuli Orientale“ radi brezdelja in zanikarnosti, zlasti radi čudnega postopanja v zadevi vprašanja o plinarni, tako hudo, da je moral celo sam „bog Lulijanov“ dr. Pajer že svetovati, naj uredi, kar treba, ter se ne razpostavlja več zasmehu nasprotnikov. Kakošno je gospodarstvo na goriskem magistratu, smo povedali tudi že mi. Igrati vlogo mestnega očeta pri sedanjih razmerah na magistratu, ni preveč častna reč, zato pa je že dal „dober vzgled“ drugim Alfred Lenassi, ki se je te dni odpovedal tej časti. Morda mu sledi še kdo?

Kdo laže. — Kljub temu, da smo dokazali že nešteto preljudim posvečenim gospodom okoli „Prim. Lista“, da grdo lažejo, ter da v svesti si svojih lažij se obračajo vedno do nasprotnika s smelo trditvijo, da on laže po znani prisljivosti: Rečem ti, da mi ne porečeš, se vendar trdovratno drže svoje prakse ter laž valé vedno od sebe na druge pod sestavki: „Kako liberalci lažejo.“ Pa kako so zviili? O župniku v Dornbergu so trdili zadnjice, da „nič ne ve“ o tisti svoji pridigi proti ljudski soli, zadnji „Prim. List“ pa trdi že samo, da župnik ni govoril s prižnice marveč „spred altarja. In glej, „Soča“ je „lagala“, ker je trdila, da je govoril s prižnice. „So“, to je pač malenkost, (Gosp. dr. Pepe! Le ne bodite smešni s takimi malenkostimi!) S tem se utegnate še večkrat blamirati, kakor zadnjic z ovadbo na okr. sodnijo!), ali je govoril spred altarjem ali na prižnici, to je postranska reč, glavno je, da je govoril, in da je govoril tako, kakor smo pisali, tega tudi zadnji „Prismojenc“ ne oporeka, marveč vsa „laž“ se vrti le okoli tega, da ni govoril na prižnici, marveč spred altarja! Tu vidite, za kake reči se pričkajo in kako nesramno udrihajo okoli sebe z „lažmi“. Tako pa postopajo zato, ker so sami lažnjivci. — K oni vesti o propovedi dornberškega župnika Juvancića pritlikajo učitelja g. Križmana. Kaj pa ima gosp. Križman s tem opraviti? Vesti nismo dobili od njega, marveč prinesel nam jo je mladenič iz Dornberga, kateremu je prisledal župnikovo govorjenje v cerkvi proti soli. Taka je resnica, gg. lažnjivci pri „Prim. Listu“.

Kar se tiče tistega kapucina, je istinito dejstvo, da je vprašal, kje je rojen „tisti pas Gabršček“. Vse podrobnosti o tem „bratu“ Krišpinoviću, katerega ime nam je povedal šele „Prismojenc“, seveda nas in nikogar ne zanimajo, dejstvo pa ostane istinito, kakor je bilo povedano. Da bi pa odvrnil „Prismojenc“ čitatelja od dejstva, zato pa slika okoli po malenkostih! Stara navada, železna srajca!

„Odgovor od nekod“. — „Prim. List“ trdi pod zaglavjem „Za kratek čas“, da smo lagali, ko smo povedali že zdavna v „Soci“, kako je zapostavil neki dekan pri vходу v svojo sebo učitelja za kaplana prav ostentativno. Naša vest je povsem resnična, kakor sploh pazimo v vseh takih rečeh, da slone na istini, kar naši čitatelji najbolj vedo, ali „Prismojenc“ trdi le vedno naprej, da vsaka naša resnica je laž, njegove laži so pa resnica. Dr. Pepetu so se pojmi v tem oziru popolnoma zmešali. Vest je resnična, in mi nismo imeli pri tem nikakega namena, „nasuntati“ postene učitelje pri farjem“, češ, tako vas prezirajo, marveč tisti dekan je imel namen, prezirati učitelja in ga je tudi preziral. — Da nismo imenovali o se be, za to smo imeli poseben povod, oziraje se na posebne razmere, katere vladajo v onem kraju, v katerem se je mlademu učitelju prigodilo označeno preziranje. — Ako hoče vedeti g. dr. Pavlica za tisti kraj in tistega dekana, naj se potruži k nam v uredništvo, pa mu povemo oboje. Potem sprevidi resničnost naše vesti.

Novičenje v Gorici za okolico je prišlo večeraj. Fantje prihajajo in odhajajo mirno ter pojo svoje narodne pesmi. Ne izživajo in ne žalijo nikoga, kakor je to vedno, ako jih ne dražijo Lahji po nepotrebnem.

Kolkje je Slovencev v Gorici? — Pišejo nam iz mesta: „Naš slavni magistrat je bil nam povedal nekam hitro, koliko prebivalstva na sploh šteje Gorica, koliko hiš ima itd., ali od takrat dalje molči. Preteklo je že prvo četrtletje, ali se vedno ne vemo, koliko je v Gorici Lahov in koliko Slovencev. Po mestih, ki so večja od Gorice, so že presteli ter naznanili prebivalstvo po narodnosti, pri nas pa vlada v tem pogledu — molki! Ali nas hočejo zamolčati ali kaj? Ali studirajo celo, koliko bi jih ertali, da bi izkazali manj Slovencev, ali kaj delajo, da ne ertnejo nobene besede na to stran? Mi moramo izvedeti, koliko Slovencev je našel magistrat v Gorici, pravo število povemo potem se le mi. Torej na dan s številkami!“

„Primorec“ v spovednici. — Pišejo nam iz Čepovana: „V Čepovanu je bila dne 19. in 20. t. m. skupna velikonočna spoved. K spovednici v zakristiji, kjer spoveduje domači župnik Rejec, pristopi neka oseba, katera je naročena na „Primorca“.

Od začetka jo župnik prav lepo sprasuje, a ko pride na „umazane“ liste in praša osebo, ako jih bere. Spovedanec pritrdi, da bere „Primorca“. Župnik Rejec zakaslje in reče spovedancu, naj prinese „Primorca“ njemu, da bode dal 1 goldinarček zanj.

Spovedanec si je mislil, da bi bilo pač dobro nesti „Primorca“ župniku, imel je pred očmi dvojno korist: prvič, bi se župnik Rejec lahko kaj naučil iz njega, drugič bi pa spovedanec imel dober „gšeft“, ker bi za 52 listov, ki izidejo v enem letu, prejel 52 goldinarčkov. —

Zatorej je isti spovedanec mnenja, da naj bi si mnogi naročili „Primorca“, in da bi ga potem župniku oddajali po 1 gld. list! Sincetaj no, koliko goldinarčkov bi Čepovanci skupili za „Primorca“ le v enem letu! Bati bi se bilo le, da bi župnikova „kasa“ prehitro ne odpovedala te kupčije.“ —

„Goriška ljudska posojilnica“ je imela v mesecu marcu, ki je vedno eden najslabših v letu (in bo do prvih pridevkov) 172.923 kron 26 vin. prometa; v prvem četrtletju pa ga je bilo skupno 679.393 K 12 v. — Kmalu bodo priobčeni računi za preteklo leto, ki pokažejo veliko moč tega prvega denarnega zavoda goriskih Slovencev.

Nesreča bi se bila kmalu dogodila večeraj na ulici blizu gledališča. Podgorskega avtomobila, ki je pihal proti kolodvoru, sta se vstrasila konja, vprežena v voz, v katerem se je peljal neki topničarski nadporočnik; kočijažil je vojak-prostak. Konja sta se nagloma obrnila, da sta zlomila uprego. K sreči se je ustavil avtomobil, pa tudi častnik je pridržal konja, da ni bilo nikake večje nesreče. Vojak je odpeljal konja domov, avtomobil pa jo je odkuril na kolodvor.

Listnica. — Gosp. dopisniku v K. Danes prejeto in zadnjic osebno oddano pride na vrsto v četrtlek. Zdravi!

Razgled po svetu.

Dr. Tavčar je izstopil iz hrvatsko-slovenskega kluba. V sobotnem „Slov. Narodu“ je čital marsikdo s presenečenjem to vest kakor tudi ono o preziranju naprednih slovenskih poslancev v klubu pri podpisih na razne interpelacije in predloge. Izstopil je, akoprav po pravilih kluba in po njegovem vedenju na Dunaju ni bilo za to nikakega povoda, ali povod so dale zahrbtne spletkarije, katere se zrcalijo jasno iz pisma dr. Ploja, katero je pisal dr. Tavčarju z namigljajem, naj izstopi. — Škofovska politika je prodrla celo v hrvatsko-slovenski klub, in dasi se je tolikrat povdarjalo, da domača politika nima ničesar opraviti na Dunaju, so bili vendar le samo oziri na domačo politiko povod, da je izstopil dr. Tavčar. O tem, naše razmere čudno označujočem dogodku našega političkega življenja se spregovorimo.

„Edinost“ pravi med drugim: „S tem je vsvarjen jako nevaren precedenčni slučaj za bodočnost, ki bo kakor Damoklejev meč neprestano visel nad hrvatsko-slovensko delegacijo. Mi se bojimo, da bo slovensko posvetno razumnistvo, v kolikor je isto angaži-

rano v nesrečnem domačem boju, ukrep večine hrvatsko-slovenskega kluba občutilo le kakor brezpogojno kapitulacijo pred — da govorimo naravnost — drom. Susteršičem!! To pa bo ogorčalo in se utegne zgoditi, da iz koraka, ki je bil gotovo storjen iz najčistejših in najplemenitejših namenov, postane vir novim bojem v narodu, novemu odtujenju med rojaki, novi narodni nesreči“.

Iz Trsta so odpeljali te dni v Draždane nekega mladnika Alojzija Ditricha, ker ima na vesti 8 dekliških umorov.

Delavska šola je ustanovljena v Parizu. Namen ji je, vzgojiti dobre agitatorje in organizatorje delavskega razreda. Za vodstvo delavskega političnega, strokovnega in družabnega gibanja je potrebno prav znanje, katerega v navadnih solah ni dobiti. Že za vodstvo kakega delavskega društva je treba marsikaj vedeti in razumeti. Pomanjkanje v tem oziru naj odpravi delavska šola. Uredil jo je urednik lista „Mouvement socialiste“ Hubert Lagardelle. Predavali bodo: Lagardelle o delavskem varstvenem zakonodajstvu, profesor Simiend o delavskih organizacijah in dr. Fanguel o splošnih delavnih razmerah.

Nemiri na Ruskem naraščajo tako silno, da se vlada boji splošne vstaje. Vse prizadevanje policije, da bi prišla na sled tajnemu odboru, ki vodi vse gibanje, je brezuspešno. Najodličnejše rusko društvo „Juristska družba“ je nakrat razpuščeno in vse društvene prostore so zasedli kozaki. Policija je sumila, da je to društvo središče revolucionarnega gibanja. Pod predsedstvom carjevim se je v Petrogradu vsila ministerska seja, ki je sklenila, razveljaviti določbo, da bi se uporno dijaštvo vtaknilo med vojaštvo. V Odesi je bilo zadnji teden odpelanih v zapor 200 dijakov in izključenih iz univerze. Ti nemiri imajo svoj vzrok v tem, ker so na predlog raznegega ministra Bogolépova odvzeli dijakom razne svobodščine. Atentat na Pobedonosceva pa kaže, da se je revolucionarno gibanje iz dijaških krogov zaneslo že tudi med druge kroge. Na cara, ki biva zdaj v Carskojem selu, je bilo nameravanih že več napadov, in baš zadnje dni so našli, kakor poročajo iz najverodostojnejšega vira, pod cesarsko palačo v Carskojem selu z razstreljivi napolnjen rov, in je neki visoki dostojanstvenik na sumu, da je v zvezi s tem nameravanim atentatom. Iz Varšave poročajo, da so našli dijaški nemiri na Ruskem med poljskim dijaštvom živahen odmev. — Vsekakor je to revolucionarno gibanje velikega pomena, in ne da se se razvideti, kake posledice bo imele.

Dragi prsti. — V Kopenhagenu je tožil neki delavec lastnika rudnika v Brooklynu za odškodnino, ker si je delavec po krivdi lastnika zmečkal dva prsta. Sodišče je odsodilo, da mora delodajalec plačati delavcu 50.000 kron odškodnine.

Na Španskem se izgredi proti kongregacijam nadaljujejo. Iz Barcelone poročajo, da so imeli tam protestno zborovanje proti temu, da bi se še dalje širili duhovski redovi na Španskem. Po shodu so vzpizorili demonstracije proti samostanom jezuitov, katere so kamenjali. Orožniki so napravili red.

Viaki v Ameriki, ki vozijo po noči po nepreglednih krajih, na katerih ni nobenega čuvaja, so imeli pogostoma razne nezgode in nesreče. V najmanjšem slučaju so povozili živino, ki je polegala za počitek na progo. Družbe pa so morale plačevati farmerjem velikanske odškodnine za to neprostovoljno narejeno meso. Za to zdaj imajo nočni viaki ogromne svetilke z močjo 4000 sveč, katerim dalje električni stroj na sprednjem delu lokomotive svetlobo. Zrcalo pred svetilko meče svetlobo do dve uri daleč in s tem plaši tudi živino, ki se slučajno nahaja na progi.

V južni Afriki. — Sedaj se je dognalo, da ni Botha prišel pogajanj za mir, marveč lord Kitchen, ker Angleži so siti vojne, katere pa ne bo še konec, ko so se pogajanja izjalovila. Posebnih poročil z bojišča ni. Kuga se širi po Kapstadtu. — Angleži so bili tako gotovi, da skoneča s koncem 1. 1900. vojna, da so bili dali narediti že vojne kolajne, na katerih bi stalo pisano o koncu vojne s tem letom. Ali so se ko-rehito blamirali, ker vojna traje še vedno dalje; in kdo ve, kdaj in kako skoneča.

Novije vesti. — Današnji listi poročajo o atentatu na ruskega ministra za notranje posle Sipiagina, kateri pa je ostal nedotaknjen. — Francoski zunanji minister Delcassé odpotuje tekem tega meseca v Petrograd, obiskat ruskega zunanjega ministra Lambsdorffa. No, tam bo govora tudi o rusko-francoski zvezi. — Na dnevnem redu se našega državnega zbora dne 18. t. m. bo poročilo o odstopu vladarskih pravic prestolonaslednika Frana Ferdinanda glede soproge in potomcev, drugo citanje predloge o žganjarini ter prvo citanje proračuna.

Narodno gospodarstvo.

Nekaj o socializmu.

(Dalje.)

Mej temi danes se skrajnimi zahtevami tvorijo konsumne produktivne zadruge ter posojilna neko srednja pot. Glede zemljišnega vprašanja se zdravniki bolnega gospodarstva tepejo za razdelitev kmetij, za vsvaritev srednjih kmetij iz veleposestev, za odpravo

zdašnjega dednega prava mej kmetij, za produktivne zadruge na kmetiji in za vsvaritev zadrug poljedelskih delavcev. (Siedlungsgenossenschaften).

Na vseh straneh torej gibanje iz privatne lastnine v socijalno zadržno gospodarstvo. Zavirati ne more tega razvoja nobena moč. Isti zrašča iz gospodarstva samega, to je organično. Tudi mi Slovenci pridemo v krog tega gospodarstva, ali pridemo pa kot Slovani, to je drugo vprašanje? Pa to je gotovo, da danes se nismo v njem, danes je pri nas malo pogojev danih za vspesen razvoj zadržnega gospodarstva. Pridele na pogoje; ljudstvo se kmalu privadi, če so pogoji dani. Kar je koristno, to se kmalu razume, k temu ni treba posebne razboritosti. Gospodarski nagoni so najmočnejši. Pogoji zadržnega gospodarstva so dani le po industrijelno razvitem delu. Kjer tega razvoja še ni, kjer po večjem le srednji manjši kmet in mali obrtnik živita, nital za zadržno gospodarstvo. Razvoji gospodarstva ne poznajo skokov. To je ekonomska neovrgljiva resnica. Te resnice naši duhovniki ne poznajo. Radi bi jo razjasnili njim, da narod skode ne trpi. Domišljujejo si, da vse najboljše vedó; morebiti se jih kaj prime.

Velika škoda se dogaja v vseh gospodarskih poskusih, če gospodarstvo kakega naroda se ne daje pogojev zanje. Veliki narodi take skode lahko prebijejo; naš majhen slovenski mora z vsakim vinarjem kaj vrednosti kupiti.

Na Angležkem je gospa Webb-Potter veliko svojo premoženje uporabila v to, da preuči delavske zadruge. Živela je tudi dlje časa kot delavka sama. Žena ima veliko narodnogospodarsko omiko. Ona je spisala o angležkih zadrugah knjigo, ki je danes merodajna za vse gospodarske pisatelje in praktične izvajalce teorije o zadrugah. To pisateljico hočemo navesti kot avtoriteto glede kons. društev. Ta piše: „Konsumna društva ne vpevajo povsod. Ona so lokalno omejena. Ista vpevajo v majhnih krajih, v katerih tovarniški delavec prevaga, to posebno okolo tovarna do zeli. Životarjijo v majhnih krajih, v katerih prevlada kmet ali rokodelc. Le malo boljše živijo te zadruge v velikih centrih industrije.“

V majhnih industrijskih krajih se lahko večina ljudi v zadrugi združi; nomaajo daleč hoditi v prodajalno iste. Rokodelc teh zadrug ne sme ljubiti, ker se pri svojih „kundih“, mesarjih, molarjih, krojačih zameri. Različni mojstri si mejsesobno dajejo kredit, gospodarijo v vednem „tekočem računu“ tako da se denarja nomaajo. Brez gotov. plačila pa nobeno kons. dru. vo ne more izhajati. Le delavec, v ožjem pomenu, ta pojem vzet, se nima nič na druge ozirati in ta ima ob znanih obroklih gotov denar v rokah. Za delavca proti plačilu mezde v denarju je kons. društvo. Kons. društvo more tako tudi le tako blago v zalogi imeti, ki ga velika večina odjemalcev rabi. Tako dela vpešnejše, kakor pa, če bi se za bolj razvijane mostre tudi še blago na razpolago moralo imeti. — V velikih mestih so začele kons. zadruge vspevati. To pa od tega časa, odkar so mestne železnice zblizevanje ljudi omogočile. V teh velikanske kons. zadruge častnikov, uradnikov dobro izhajajo ter so že manjšim trgovcem ta spodkopale, tako, da je že potreba tudi za druge, da si zadržni konsum ustvarijo. Ali prav vspeva kons. društvo le v manjših tovarniških krajih. 3/4 členov kons. društev so tovarniški delavci. Kons. društva v nekaterih večjih mestih stagnirajo. Le saksonska mesta na Nemschem delajo izjemo. V njih kons. zadruge vspevajo.

Pa ne samo lokalno je delo teh zadrug omejeno, ampak tudi socijalno. Velikansko je število istih, ki so v najhujši revii, ki se morajo k trgovci zapoteti, da dobijo kaj kredita. Tem je kons. zadruga zaprta. Ti tvorijo peti stan. Teh je veliko. — Reva in neredne navade tvorijo spodnjo mejo za rast kons. zadrug, boljše gmoino stanje, razvada, nebriznost siteda želočca ne zbujajo poželjenja do demokratične samovlade, in ti tvorijo gorenjo mejo. Tako ta pisateljica. (Daje pride.)

Slovensko ženstvo namerava prav v kratkem ustanoviti društvo, katerega namen je vsestranska organizacija ženstva v svrhu njega izobraževanja, povzdigo njega socijalnega in gospodarskega položaja ter branitev njega interesov. Društvo boše slonelo na načelu popolne enakopravnosti vseh stanov; vse nadaljne informacije daje načelnica pripravljalnega odbora gospa Berta dr. Trillerjeva v Ljubljani.

Književnost.

Sonettenkranz von Dr. Franz Preseren. Aus dem Slovenischen übertragen von Anton Funtek. — Der Reinertrag ist dem Fonde für das Preseren Denkmal in Laibach gewidmet. — Preis 50 h. Laibach, 1901. Commissionsverlag von Ig. von Kleinmayr & Fed. Bamberg. — Izšel je „venec“ v posebnem ličnem odtisku ter je čisti dohodek namenjen za Presernov spomenik. Po postji je pri naročilih plačati 3 h več. Naj bi se razširil ta „Sonettenkranz“ po vsem slovanskem jugu ter zanesel ugled Preserna tudi med Nemce! Prestava je naravnost izborna, kakor vse slične Funtkove prestave.